

RIM U STAROM VIJEKU

Izvori za povijest Rima su djela rimskih povjesničara: Tita Livija (Od osnutka grada), Kornelija Tacita (Anali, Historie), Svetonija (12 rimskih careva).

U vrijeme seoba indoeuropskih naroda u 2. tisućljeću prije Krista na područje Apeninskog doselila su italska plemena: Latini, Samničani, Umbrijci. Latini su naselili dolinu Lacij oko rijeke Tiber. Osim italskih plemena na Apeninskom poluotoku živjeli su i drugi narodi: Etruščani, Kelti, Grci.

Prema legendi Rim su utemeljila braća Romul i Rem 753. godine prije Krista (Rimska era).

Znanstvena istraživanja dokazuju da su Latini, uz pomoć Etruščana, na 7 brežuljaka uredili grad Rim 575. godine prije Krista. Etruščani su narod nepoznatog podrijetla i jezika. Živjeli su sjeverno od Latina i imali su visoko razvijenu kulturu. Latini su prihvatili utjecaj Etruščana kroz obrt, trgovinu, graditeljstvo, kulturu, religiju.

POVIJEST RIMA	
753./575. – 509.g.pr.Kr. DOBA KRALJEVA	- aristokratska monarhija
509. – 31.g.pr.Kr. DOBA REPUBLIKE	- aristokracija zbacila etruščanskog kralja - aristokratska republika (lat. Res publica - opće dobro, stvar svih)
31.g.pr.Kr. – 476. DOBA CARSTVA	

Rimsko društvo bilo je podijeljeno na:

- Patricije – pripadnici najstarijih rimskih rodova, bogati zemljoposjednici, imaju sva politička i građanska prava, obnašaju visoke državne i vojne dužnosti, mogu biti birani u senat
- Plebejce – narod (pučani), seljaci, obrtnici, trgovci, doseljenici, osobno su slobodni, ali nemaju nikakva politička niti građanska prava
- Robove (kućni, javni, gladijatori) – nemaju ni prava ni slobodu, njihov rad je temeljna snaga rimskog gospodarstva

Organizacija vlasti u Rimskoj republici:

- Senat – aristokratsko vijeće preko kojeg patriciji ostvaruju vlast, donosi zakone, savjetuje visoke državne službenike (magistrate).
- Narodna skupština – raspravlja o općim pitanjima vezanim za Republiku (objava rata, sklapanje mira).

- Konzuli – imaju najvišu izvršnu vlast u državi, biraju se dvojica na godinu dana , vrhovni su vojni zapovjednici (u slučaju neposredne opasnosti za Rim birao se diktator na 6 mjeseci).
- Pučki tribuni (početak 5. stoljeća prije Krista) – predstavnici plebejaca koji štite njihove interese, imaju pravo zabrane (veto) na donošenje odluka koje su štetne za plebejce.

Rimska osvajanja

Kako bi mogli ratovati i proširiti teritorij Republike Rimljanima je bila potrebna jaka i dobro organizirana vojska. Rimsku vojsku činili su svi slobodni građani. Osnovna vojna

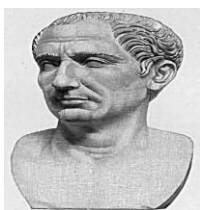
jedinica bila je legija (4 000 – 5 200 vojnika). Legija je bila podijeljena na manje postrojbe: kohorte, manipule i centurije. Osnovno oružje i oprema legionara bili su kratki mač, koplje, strijela te štit, kaciga i oklop. Rimsku vojsku činili su kopnene snage (pješništvo i konjaništvo) i mornarica.

Od 5. do 3. stoljeća prije Krista Rimljani su ratovali protiv susjednih naroda Etruščana, Samničana, Umbrijaca, grčkih kolonija na jugu Italije. U 3. stoljeću prije Krista Rimljani su zagospodarili cijelim Apeninskim poluotokom i počeli širiti svoju vlast Sredozemljem. Veliki konkurent u trgovini

Sredozemljem bila im je fenička kolonija Kartaga u sjevernoj Africi (današnji Tunis). Rimljani su protiv Kartage vodili 3 rata – Punski ratovi od 264.-146. godine prije Krista. U prvom Punskom ratu Rimljani su osvojili Siciliju, Sardiniju i Korziku koje su postale prve rimske provincije. U drugom Punskom ratu se istaknuo kartaški vojskovođa Hanibal koji je prešao Alpe, došao na rimski teritorij i nanio teške poraze Rimljanima. U trećem Punskom ratu Kartaga je osvojena, uništena i pretvorena u rimsku provinciju Afriku. Rimljani su u 3. i 2. stoljeću prije Krista ratovali i protiv Ilira koji su gusarskim napadima ugrožavali rimsku trgovinu. Pobjedom nad ilirskom kraljicom Teutom Rimljani su učvrstili vlast na Jadranu i formirali provinciju Ilirik. U ratu od 148.-146. godine prije Krista Rimljani su zauzeli Makedoniju i Grčku. Rim je postao gospodar Sredozemlja što je omogućilo dotok bogatstva i robova. Vojnici su bili nositelji procesa romanizacije (širenje rimske kulture, jezika, običaja, prava, vjere) u osvojenim provincijama.

Provincije su rimske pokrajine izvan Apeninskog poluotoka pod vlašću rimskog senata.

Dugotrajni ratovi osiromašili su seljake, pa dolazi do krize u državi. Krizu su pokušali riješiti pučki tribuni braća Grakho agrarnim reformama, ali su stradali u nemirima krajem 2. stoljeća prije Krista. Česti su bili i ustanci robova. Najpoznatiji je bio Spartakov ustanak (73.-71. godine prije Krista). Nezadovoljstvo i kriza u državi dovele su do građanskih ratova između optimata (patriciji) i populara (plebejci). Jedna od posljedica

tih ratova je stvaranje trijumvirata. Trijumvirat je savez trojice radi osvajanja vlasti. Prvi trijumvirat, formiran 60. godine prije Krista, činili su: Pompej, Kras i Cezar. Gaj Julije Cezar vodio je velike osvajačke ratove u 1. stoljeću prije Krista. Teritorij Rimske Republike je tada proširen na Galiju, Egipat, dio Male Azije, Pirinejski poluotok. Došlo je do sukoba

između trijumvira u kojem je pobijedio Cezar. Cezar se proglasio diktatorom (neograničena vlast). Ubijen je u uroti 44. godine prije Krista. Nakon Cezarove smrti Marko Antonije, Lepid i Oktavijan 43. godine prije Krista osnovali su drugi trijumvirat. Nastavljene su borbe za vlast. Oktavijan je u bitci kod Akcija 31. godine prije Krista porazio Marka Antonija i egipatsku kraljicu Kleopatru. Nakon toga je preuzeo vlast u Rimu. Završilo je doba republike.

Doba Rimskog Carstva (31. godine prije Krista – 476. godine)

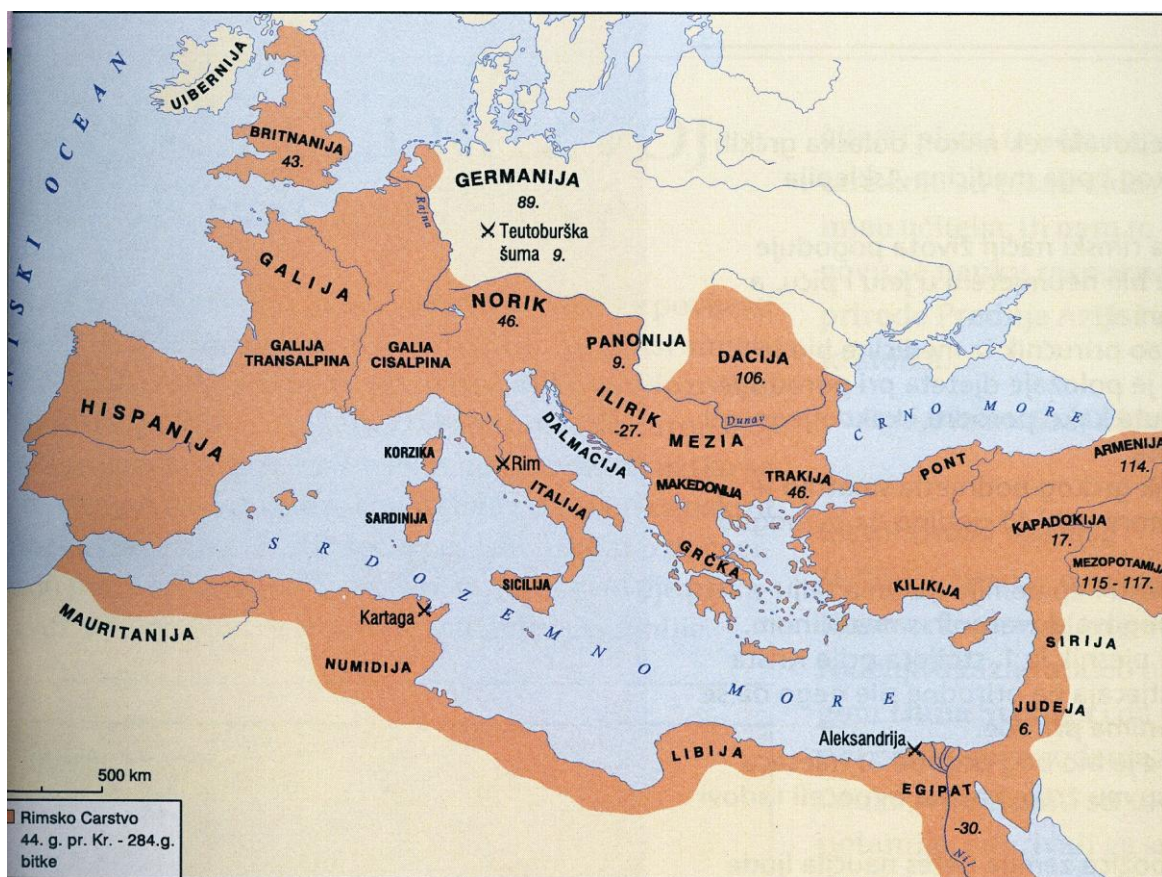
Oktavijan je uzeo naslov Princeps senatus (prvak senata). Senat mu je 27. godine prije Krista dao naslov Augustus (uzvišeni). Oktavijan August je bio prvi

rimski car (27. godine prije Krista – 14. godine), imao je neograničenu vlast. Ustrojio je pretorijansku gardu koja je čuvala rimske careve. Nastavio je osvajačke ratove protiv Germana i Ilira (liburni, Delmati). Učvrstio je položaj Carstva na Dunavu i Rajni izgradnjom limesa - sustav utvrđenih granica (vojni logori, utvrde, promatračnice). Njegovu vladavinu obilježilo je razdoblje mira (pax romana), što je omogućilo gospodarski i kulturni razvoj Rima i cijele

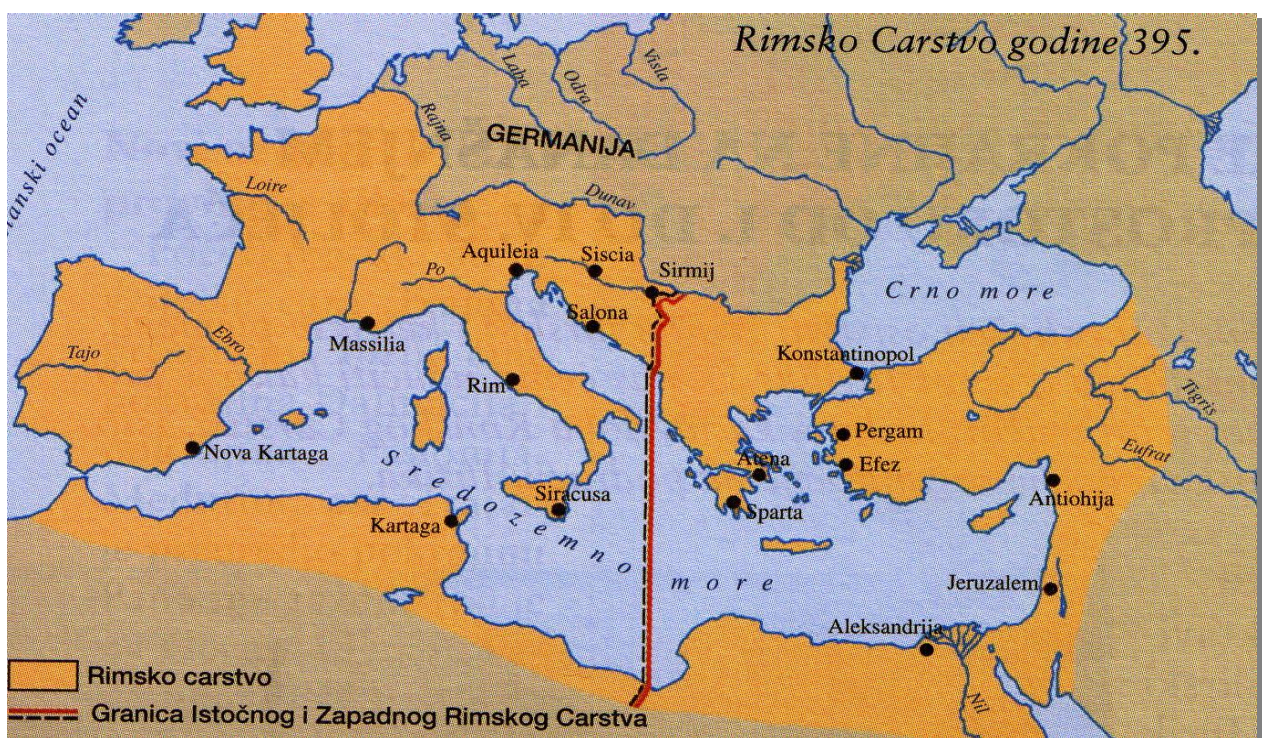
države. Razvija se kopneni i pomorski promet, izgrađene su ceste, vodovodi, urbaniziraju se rimske provincije. U Rimu se garde hramovi, podižu spomenici, razvija se znanost i umjetnost. Augustovi nasljednici čuvali su granice Carstva. U 1. stoljeću car Vespazijan je ugušio pobunu Židova. Osvojio je Jeruzalem i raselio Židove po Carstvu. Posljednja velika osvajanja vodio je car Trajan na početku 2. stoljeća. U njegovo vrijeme teritorij Carstva je bio najveći. Carstvo se protezalo od Rumunjske do Afrike i od Britanije do Egipta i Mezopotamije.

Bogatstvo Rimskog Carstva privlačilo je susjedne narode (Germani, Perzijanci) koji upadaju u Carstvo i vrše pljačkaške pohode. Od 2. stoljeća Carstvo vodi obrambene ratove, a pojedina germanska plemena naseljavaju se unutar granica Carstva.

Prestanak osvajanja doveo je do smanjenja broja robova. Da bi se spriječilo slabljenje gospodarstva uveden je kolonatski sustav – gospodari veleposjeda davali su dijelove posjeda u zakup kolonima (siromašnim seljacima ili oslobođenim robovima) koji su dio uroda davali patronu (gospodaru), a sa ostatkom su slobodno raspolagali.

Život ljudi u svim dijelovima Carstva poprimio je slična obilježja. Dobra povezanost gradova sa Rimom omogućila je protok ljudi i ideja, te doticanje raznih kultura. U Carstvu su prevladavali latinski i grčki jezik. Car Karakala je 212. godine izdao proglas Constitutio Antoniniana po kojem svi slobodni stanovnici Carstva dobivaju rimsko građansko pravo. U 3. stoljeću nastavljaju se unutrašnji sukobi u Carstvu u kojima glavnu ulogu ima vojska koja postavlja careve (3. stoljeće - doba vojničkih careva). Car Dioklecijan (284.-305.godine) reorganizirao je državu i vojsku kako bi ojačao obranu granica Carstva. Vršio je progone kršćana. Naslijedio ga je Konstantin I. Veliki (306.-337. godine). Konstantin I. je uspio učvrstiti svoju vlast u Rimu. Zbog obrane istočnih granica Carstva premjestio je prijestolnicu iz Rima u Konstantinopolis (Carigrad) na Bosporu koji je utemeljen 330. godine. Car Konstantin I. donio je Milanski edikt 313. godine kojim je kršćanstvo postalo ravnopravno s drugim religijama. Tijekom 4. stoljeća Carstvo gospodarski slabi, a granice su pod pritiskom barbarskih naroda. Car Teodozije je 395. godine podijelio Carstvo na Istočno i Zapadno radi lakše obrane.

Germani koji su u rimskoj vojsci služili kao saveznici dobivaju posjede i položaje u državnoj upravi. Nezadovoljan podjelom zemlje njegovim vojnicima germanski vojskovođa Odoakar zbacio je posljednjeg rimskog cara Romula Augustula 476. godine. Time je prestalo postojati Zapadno Rimsko Carstvo.

Rimska kultura, civilizacija, vjera

Rimska kultura se razvila pod utjecajem etrušćanske i grčke kulture. Rimljani su posebno razvili graditeljstvo. Gradovi su građeni po uzoru na Rim. Ulice i trgovi su

bili popločani, građeni su akvedukti (vodovodi), terme (kupališta), kazališta, amfiteatri, hramovi. Građevine su ukrašavane kipovima, slikama, reljefima, mozaicima.

U Rimu se razvijala znanost i umjetnosti - filozofija (Marko Aurelije, Seneka), književnost (Horacije, Ovidije), govorništvo (Katon, Ciceron), pravne znanosti (Zakon 12 ploča iz 5. stoljeća prije Krista).

Rimsko pismo je latinica, nastala iz grčkog alfabeta.

Amfiteatar u Rimu – Koloseum

Panteon

Rimski bogovi / Grčki bogovi

bog neba	Jupiter	Zeus
zaštitnica braka	Junona	Hera
božica mudrosti	Minerva	Atena
bog mora	Neptun	Posejdon
bog rata	Mars	Ares
bog umjetnosti	Apolon	Apolon
božica ljubavi	Venera	Afrodita
bog vina	Liber	Dionis
božica šuma	Dijana	Artemida
bog plodnosti	Ceres	Demetra
bog kovača	Vulkan	Hefest
bog smrti	Pluton	Had

Jupiter

Junona

Minerva